

INKLUZIVNO VOLONTIRANJE BRIŠE GRANICE

Volontiranje se prepoznaje i promiče kao aktivnost ili usluga od interesa za Republiku Hrvatsku koja dovodi do poboljšanja kvalitete života, izgradnje socijalnog kapitala, osobnog razvoja, do aktivnog uključivanja osoba u društvena zbivanja te do razvoja humanijeg i ravnopravnijega demokratskog društva (Zakon o volonterstvu, NN 58/07, 22/13).

Inkluzivno volontiranje naslanja se na koncept socijalne inkluzije, odnosno socijalnog uključivanja koji predstavlja proces koji osobama izloženim riziku od siromaštva i socijalne uključenosti pruža mogućnost za stjecanje prilika i resursa za puno sudjelovanje u gospodarskom, pravno-političkom, društvenom i kulturnom životu. Proces osigurava njihovo značajnije sudjelovanje u procesu odlučivanja, što utječe na pristup i ostvarivanje temeljnih prava (Europska komisija, 2004.; prema Šimić i sur.; n.d.).

Koncept inkluzivnog volontiranja predstavlja promjenu paradigme, na način da se socijalno isključene osobe, najčešće korisnici/ce pojedinih usluga i/ili volonterskih aktivnosti, u društvo uključuju u ulozi volontera/ki i aktivno doprinose svojoj zajednici (Phoenix i sur., 2002).

Inkluzivno volontiranje odnosi se na mogućnosti volontiranja dostupne svim ljudima bez obzira na njihovu dob, kulturu, rod, seksualnu orijentaciju, nacionalnost, vjeroispovijest, socijalni status, invaliditet ili neku drugu osnovu, pa tako predstavlja jedan od puteva prema smanjenju socijalne isključenosti i priliku za aktivno sudjelovanje u društvu (Kamenko i sur., 2016). Volonteri/ke mogu biti naše bake i djedovi, mladi koji se suočavaju s određenim problemima u ponašanju, ljudi koji nemaju svoje domove, osobe s intelektualnim ili tjelesnim teškoćama...

Zašto inkluzivno volontiranje?

Volontiranjem se doprinosi društvenom razvoju, građanskom sudjelovanju, socijalnoj koheziji i socijalnom uključivanju te se stječu iskustva i razvijaju kompetencije potrebne i korisne za aktivno sudjelovanje u društvu, osobni razvoj i osobnu dobrobit (Zakon o volonterstvu, NN 58/07, 22/13).

Različita istraživanja ukazala su na postojanje različitih dobrobiti volontiranja za volontere/ke koje uključuju: razvoj društvenih mreža, razvoj socijalnih vještina, jačanje samopouzdanja i osjećaja zadovoljstva, razumijevanje društvenih problema i mogućnosti pokretanja i sudjelovanja u društvenim promjenama, razvoj moralnog i etičkog koncepta kao i razvoj profesionalnih kompetencija (Šimunković i sur., 2004., Šehić-Relić i sur., 2014).

Temeljem navedenog, kao i temeljem demokratskih vrijednosti koje negujemo, Zakon o volonterstvu (NN 58/07,22/13) kao **temeljna načela volontiranja ističe i načelo zabrane diskriminacije volontera/ki i korisnik/ca volontirana te načelo inkluzivnog volontiranja.**

Načelo zabrane diskriminacije volontera/ki znači da je organizator volontiranja dužan postupati prema volonterima/kama u skladu s načelom jednakih mogućnosti za sve osobe, bez obzira na različite osnove (npr. dob , spol (...) zdravstveno stanje, invaliditet), kojima se uređuje materija suzbijanja diskriminacije, ako drugačije ne proizlazi iz prirode volonterske aktivnosti, mogućnosti samog volontera/ke ili ako nije drugačije uređeno Zakonom.

Načelo inkluzivnog volontiranja podrazumijeva dužnost organizatora volontiranja da osobitu pozornost posveti osiguravanju jednakih uvjeta volontiranja, s posebnim naglaskom na uključivanje pripadnika/ca socijalno isključenih skupina stanovništva (kroz osiguravanje adekvatne podrške i nadzora od strane stručnih osoba), s ciljem njihova uključivanja u društvo i socijalnog osnaživanja.

U odnosu na **dobrobiti koje inkluzivno volontiranje pruža socijalno isključenim osobama/osobama u riziku od socijalne isključenosti** najvažnije su smanjenje socijalne izolacije i širenje društvenih mreža, osnaživanje pojedinca kroz povećanje stupnja samopouzdanja i samopoštovanja, razvoj niza kompetencija čime se doprinosi unapređivanju zapošljivosti, uz osjećaj aktivnog sudjelovanja u društvu (Greendfield i Marks, 2004; Smith i sur., 2004; Haski-Leventhal, 2009; Trembath i sur., 2010, prema Popović, 2013).

Što organizacije dobivaju od uključivanja inkluzivnog volontiranja u svoj rad?

Uključivanje pripadnika/ca socijalno ugroženih skupina odnosno osoba u riziku od socijalne isključenosti u volonterske programe može donijeti mnoge i raznolike dobrobiti samim volonterima/kama, organizaciji ali i zajednici. Uključivanjem volontera/ki iz navedenih skupina, organizacije imaju priliku osnažiti svoju organizaciju i povećati njezin ugled u zajednici. Pripadnici/ce socijalno isključenih skupina predstavljaju važnu vezu organizacije i zajednice, legitimiraju organizaciju i signaliziraju njenu vrijednost, što posljedično može olakšati osiguravanje i drugih resursa (Stroud i sur., 2010).

Kao neke od **dobrobiti za organizacije koje provode inkluzivne volonterske programe**, prepoznaju se:

- stvaranje raznolikosti organizacije i programa koji održava raznolikost zajednice
- povećanje kapaciteta za ostvarivanje misije organizacije
- razvijanje tolerancije te bolje razumijevanje različitosti i inkluzije među zaposlenicima/cama i drugim volonterima/kama
- stjecanje novih vještina, znanja i vrijednog iskustva zaposlenika/ca i drugih volontera/ki
- mogućnost proširivanja vrste i/ili intenziteta usluga u zajednici te povećanje kvalitete pružanja istih
- bolja interakcija s korisnicima/kama
- povećanje ugleda zajednice

- mogućnost uključivanja osoba čije su vještine nedovoljno iskorištene u volontiranje
- uključivanje osoba koje će biti posvećeni volonteri/ke jer su obično suočeni s izazovom zadržavanja plaćenog posla
- kreiranje prilika za osobe koje mogu doprinijeti zajednici, proširiti socijalnu mrežu te razviti vještine
- pristup većoj grupi volontera/ki
- povećanje mogućnosti razvoja partnerskih i drugih suradničkih odnosa (Kamenko i sur., 2016)

Koordinatori/ce volontera/ki ističu neke specifične dobrobiti od inkluzije volontera/ki s invaliditetom: sposobnost dugotrajnog obavljanja repetitivnih poslova koje drugi volonteri /ke obično smatraju dosadnima; veća sklonost interakcije i empatije s korisnicima/cama; posjedovanje jedinstvenih vještina koje organizaciji omogućuju da proširi svoje usluge, poput Brailleovog pisma i govora ruku. Od starijih osoba organizacije također mogu ostvariti specifične dobrobiti, npr. u kontekstu osiguravanja dugoročnosti usluge jer ostaju duže od drugih volontera/ki, imaju više vremena, spremne su odvojiti više sati rada od drugih volontera/ki, imaju više iskustva i vještina, fleksibilnije su, predane i pouzdane. Uključivanje pripadnika/ca etničkih manjina doprinosi većem korištenju usluga organizacije - primjećeno je da osobe u većoj mjeri koriste pojedine usluge kad se kulturno identificiraju s organizacijom, a kao najveća dobrobit inkluzije ističe se dvojezičnost (Stroud i sur., 2010, Phoenix i sur., 2002).

Što lokalna zajednica dobiva od inkluzivnog volontiranja?

Inkluzivnim pristupom ojačavaju se kapaciteti zajednice, stvaraju se nove vrijednosti, povezuju se svi sektori društva, povećava se socijalni kapital, razvija se kultura integracije povećava se građanska participacija i broj aktivnih građana, što doprinosi učinkovitijem odgovaranju na potrebe u zajednici. Također, povećava se osjećaj pripadanja zajednici, socijalna kohezija, kvaliteta života, a smanjuje se isključenost, predrasude i diskriminacija, te otuđenje i destruktivno djelovanje (Haski-Leventhal, 2009; prema Popović, 2013).

Sve navedene dobrobiti mogu poslužiti i kao motivacija organizatorima volontiranja da ulože dodatan trud u promišljanje o kreativnim rješenjima koji mogu doprinijeti savladavanju prepoznatih prepreka te razvoj fleksibilnog i dostupnog volonterskog programa.

* * *

Za daljnje razumijevanje inkluzivnog volontiranja kao i nadogradnju postojećih volonterskih programa u smjeru povećanja inkluzivnosti istih, predlažemo sljedeće priručnike:

[Inkluzivno volontiranje : Preporuke koordinatorima volontera za razvoj inkluzivnih volonterskih programa](#) (Volonterski centar Osijek i partneri na projektu “Volontiranje kao alat za inkluziju”, Osijek 2015);

[Volontiranje - prilika za nove kompetencije - Vodič kroz inkluzivno volontiranje za organizatore volontiranja](#) (Kamenko, J., Kovačević, M., Šehić Relić, L. (2016), Volonterski centar osijek, Hrvatska mreža volonterskih centara, Osijek).

Dajmo jedni drugima priliku!

INKLUZIVNO VOLONTIRANJE: MLADI IZ ALTERNATIVNE SKRBI

Mladi su prepoznati kao socijalno isključena skupina s obzirom na nemogućnost ravnopravnog sudjelovanja u ekonomskom, društvenom i političkom segmentu, u odnosu na većinu građana/ki (Štulhofer i Matković, prema Novosel i Preveden, 2015), dok su kao najranjivije skupine mladih prepoznati: nezaposleni mladih, mladi koji nisu u sustavu obrazovanja, mladi koji nemaju kvalifikacije, mladi s invaliditetom, mladi Romi, te **mladi iz alternativne skrbi** (Novosel i Preveden, 2015).

Izazovi mladih koji izlaze iz alternativne skrbi

U odnosu na izazove i potrebe s kojima se susreću mladi u procesu izlaska iz alternativne skrbi, **mladi koji izlaze ili su izašli iz sustava skrbi ističu kako se susreću s izazovima društvene izolacije** (s obzirom na nemogućnost sudjelovanja u pojedinim komercijalnim aktivnostima te zbog nedovoljno razgranate socijalne mreže), **nedostatkom socijalnih vještina** (pri čemu nižim procjenjuju vještine samozastupanja i komunikacije, kao i samopouzdanje), **dok usporedno iskazuju potrebu za doprinosom u zajednici kroz uključivanje u volonterske aktivnosti**. Primjećuje se kako mladima često nedostaju informacije o prikladnim i/ili besplatnim kratkoročnim edukacijama, a primjećuje se nedovoljna informiranost o građanskim pravila ima i mogućnostima za političko sudjelovanje, što se može očitovati i u pasivnosti odnosno nedostatku inicijativnosti mladih. Kao jedan od izazova navodi se upravo nedostatak informiranosti mladih u različitim područjima života, uključujući slobodno vrijeme (Šimić i sur., n.d.).

*Volontiranje, kao oblik prosocijalnog provođenja slobodnog vremena i stjecanja iskustva i poznanstava, može biti prilika za socijalno uključivanje. Koncept **inkluzivnog volontiranja** predstavlja promjenu paradigme na način da se socijalno isključene osobe, uobičajeno korisnici/ce volonterskih aktivnosti te drugih socijalnih usluga, **uključuju u društvo u ulozi volontera/ke i izravno doprinose zajednici** (Phoenix i sur., 2002).*

Što mladi dobivaju volontiranjem?

Kroz volontiranje se mladi osnažuju, kroz povećanje samopoštovanja i samopouzdanja, povećavaju kvalitetu života, unaprjeđuju razumijevanje društvenih problema, razvijaju suosjećanje, dobivaju mogućnosti utjecaja na društvene promjene, ali i stjecanje novih vještina i znanja - socijalnih, komunikacijskih, razvoj moralnog i etičkog koncepta.

Još jedna prednost mladih proizašla iz volontiranja jest veća konkurentnost na tržištu rada, izrazito važna za njihovo osamostaljivanje.

Ključna saznanja američkog udruženja Corporation for National and Community Service iz SAD-a pokazuju povezanost između volontiranja mladih i kasnijeg zapošljavanja. Naime, mladi volonteri imaju 27% veću priliku zapošljavanja od vršnjaka ne-volontera, dok mladi volonteri bez završene srednje škole povećavaju svoju priliku za zapošljavanje za 51%. Treba napomenuti kako, osim poticanja ponovne socijalne uključenosti, volontiranje može biti vrlo snažan zaštitni čimbenik mladima koji su u riziku da budu socijalno isključeni ili razviju određene probleme u ponašanju (Richards i sur., 2015).

O toj i drugim dobrobitima volontiranja mladih, poput razvoja raznih vještina, civilnog djelovanja i odgovornosti, akademskog razvoja te većeg zadovoljstva u odabiru profesije svjedoče i brojna istraživanja o volontiranju mladih.

A koje su prepreke?

Kao neke od **prepreka volontiranju socijalno isključenih skupina** navode se: nedostatak povjerenja u sebe (Smith i sur., prema Djedović, 2016), odnosno nedostatak samopouzdanja i vjere da imaju što ponuditi (Price, 2007; Popović, 2013; prema Djedović, 2016) te nedostatak integriranih socijalnih mreža, s obzirom na nemogućnost pristupa informacijama o volonterskim mogućnostima (Stroud i sur., 2010, Pankaj, 2002; prema Popović, 2013).

Dobrobiti za ustanovu

Kako je socijalno uključivanje idealno dvosmjerni proces, **osnaživanje mladih iz skrbi nužno je kombinirati sa senzibiliziranjem i jačanjem zajednice za uključivanje.**

Poticanje i promicanje mogućnosti za inkluzivno volontiranje u ustanovama alternativne skrbi, može imati mnoge **dobrobiti, ne samo za korisnike, nego i za ustanovu u cjelini.** Volontiranje djece i mladih u ustanovama, naročito u inkluzivnom kontekstu, može biti jedan od načina da se mladi osjećaju odraslijima, odgovornijima, te aktivnim i produktivnim članovima društva s dobivenom prilikom za izražavanje vlastitog mišljenja. Također, uvođenjem volonterskih programa u ustanovama socijalne skrbi doprinosi se povećanju povezanosti i solidarnosti među korisnicima/cama, povećanju kvalitete odnosa sa odgajateljima i stručnim suradnicima, stvaranju novih aktivnosti podrške korisnicima/cama, povećanju mreže suradničkih organizacije u zajednici te posljedično, i boljom povezanosti sa lokalnom zajednicom (Kamenko Majer i sur., 2019).

Projekt „Volontiranje je uKLJUČivanje“, kojeg provodi Volonterski centar Istra zajedno s dvije partnerske ustanove: [Dom za odgoj djece i mladeži Pula](#) i [Dječji dom „Ruža Petrović“](#), doprinosi socijalnom uključivanju mladih iz alternativne skrbi kroz aktivnosti inkluzivnog volontiranja i jačanja socijalno-emocionalnih kompetencija, te jačanju i umrežavanju ustanova socijalne skrbi i organizatora volontiranja. Više o projektu možete pročitati [ovdje](#).

Literatura:

Djedović, M. (2016). *Volonterski klub u domu za odgoj djece i mladeži - primjer inkluzivnog volontiranja*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Kamenko, J., Kovačević, M., Šehić Relić, L. (2016). *Volontiranje - prilika za nove kompetencije* (Vodič kroz inkluzivno volontiranje za organizatore volontiranja.) Osijek: Volonterski centar Osijek i Hrvatska mreža volonterskih centara.

Kamenko Majer, J. Šehić Relić, L., Kovačević, M., Fabac, T., Hauser, M., Matković, A., Tešija T., Milinković, D., Šimuniković, G., Forčić, G. (2019). *Generacija za V. Zašto i kako organizirati volonterske programe u ustanovama odgoja i obrazovanja?* Osijek: Volonterski centar Osijek i Hrvatski centar za razvoj volonterstva.

Novosel, T., Preveden, A. (2015). *“Mladi iz alternativne skrbi- na marginama Garancije*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Phoenix, T., Miller, K, Schleien, S. (2002). *Better to give than receive: Making people with disabilities the providers, not recipients of volunteer services*, Parks & Recreation, 37(10): 26-33.

Popović, S. (2013). *Inkluzivno volonterstvo : studija nevladinih organizacija u Zagrebu*. Završni specijalistički rad. Zagreb: Fakultete političkih znanosti.

Richards, C., Larson, M., Farr, J., Ferrell, S., Basha, R., Cunningham, N., LaVant, A., Goosman, G., Valdivieso, C., Edelman, A. (2015). *Fostering Inclusive Volunteering and Service Learning*. The National Collaborative on Workforce and Disability for Youth. Washington.

Stroud i sur. (2010). *Engaging Volunteers with Disabilities: A Qualitative Study*, The International Journal of Volunteer Administration, 27(2), 1-86.

Šimić, A., Kusturin, S., Zenko, A. (ur.) (n.d). *Smjernice za zadovoljavanje potreba mladih izašlih iz sustava skrbi*. Zagreb: Udruga “Igra” - udruga za pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psihosocijalno-pedagoške pomoć, Forum za kvalitetno udomiteljstvo.

Šimunković, G., Forčić, G., Milinković, D., Kamenko, J., Šehić Relić, L. (2011). *Generacija za V - Zašto i kako organizirati volonterski program u školi?* Osijek: Volonterski centar Osijek

Zakon o volonterstvu, Narodne novine 58/07; 22/13

Volonterski centar Istra

www.vci.hr

Pula, travanj 2020.

Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

Tekst je nastao u okviru projekta „Jačanje volonterstva u Istri“,
čiji je nositelj Volonterski centar Istra, a financijski ga podupire
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.